

EU:n elpymisrahasto

Ajatus EU:n elpymisrahastosta on vielä jäsentymätön. Siihen näytetään liitettävän varsin erilaisia tavoitteita.

Yhtäältä rahasto nähdään tärkeänä keinona varmistaa, että finanssipolitiikka voi toimia riittävän elvyttävästi kaikissa EU-maissa. Tätä palvelisi vahvimmin rahasto, jonka varat kerättäisiin yhteisvastuullisesti ja ohjattaisiin pääosin sellaisiin maihin, joiden omat rahoitusmahdollisuudet ovat heikoimmat. Vaihtoehtoina ovat tällöin jäsenmaille myönnettävät lainat tai lahjoitukset tai EU-komission päättämiin hankkeisiin suoraan ohjattu rahoitus. Lainojen ongelma on, että ne lisäävät ao. jäsenmaan velkaa. Toisaalta lahjoituksen ja EU-ohjelmien kautta myönnetty rahoitus merkitsisivät isoja menoja niitä rahoittaville jäsenmailla.

Toinen näkökulma rahastoon on se, että sen avulla voisi varmistaa koko EU-alueen kannalta tärkeiden hankkeiden rahoitus tilanteessa, jossa yksittäisten jäsenmaiden rahoitusresurssit ohjautuvat kansallisesti tärkeisiin elvytystoimiin. Ilmastonmuutoksen hillinnän kannalta tärkeät investoinnit ovat tässä suhteessa ehkä tärkein asia. Myös EU:n teknologisen kilpailukyvyn parantaminen ja siinä tarvittavan kriittisen infrastruktuurin rakentaminen voisivat olla tällaisia asioita.

Kummallakin näkökulmalla on merkitystä. Huonot omat rahoitusmahdollisuudet omaavien jäsenmaiden tukeminen auttaisi toki koko euroalueen taloutta ja välillisesti myös Suomea. Siltä osin kuin investointien tarve johtuu keskimääräisestä suuremmasta koronasokista (joka on jäsenmaasta pitkälle riippumaton), voidaan tukeen katsoa liittyvän vähemmän ns. moraalikato-ongelmaa kuin yleensä.

Ongelma ei kuitenkaan ole kadonnut kokonaan. Se, että jäsenmaat eivät kykene hyvin rahoittamaan toipumisessa hyödyllisiä investointeja suuren velkaantuneisuutensa takia, heijastaa jäsenmaan huonoa julkisen talouden hoitoa aiemmin. Tämän vuoksi tilanteissa, joissa koko euroalueen yhteisen edun on katsottu vaativan jäsenmaalle annettavaa rahoitustukea, tukeen on pyritty liittämään ehtoja, jotka varmistaisivat jäsenmaan kyvyn selvittää syntyvästä velastaan. Euroopan vakausmekanismin EVM:n ehdollinen rahoitustuki toimii tällä periaatteella. Samoin EKP:n ns. OMT ohjelmaan liittyy välillisesti, EVM-ohjelman kautta, tämän tapainen ("tiukka") ehdollisuus.

Rahoituksen varmistaminen yleiseurooppalaisesta näkökulmasta tärkeisiin hankkeisiin on helpompi perustella. Tällaiset hankkeet saattavat hyvin jäädä jalkoihin niiden suuresta hyödystä huolimatta, koska yksittäisellä jäsenmaalla ei välttämättä ole intressiä tai kykyä yksin näitä toteuttaa.

Kummassakin tapauksessa Suomen tulisi lisätä rahoitustaan ja/tai vastuitaan koko EU-alueen talouden vahvistamiseksi. Tämä voi olla hyvin perusteltua puhtaasti kansallisestakin näkökulmasta. Suomen kannalta kuitenkin ratkaisu, jossa rahaston voimavarat kohdennetaan EU-alueen kokonaisuuden kannalta tärkeisiin hankkeisiin, olisi selvästi parempi.

Suunnitelmien täsmentymättömyydestä huolimatta on ilmeistä, että osa hankkeen kannattajista pyrkii muodostamaan elvytysrahastosta päänavauksen laajaan jäsenmaiden yhteisvastuulliseen rahoitukseen. Kun tähän liittyisi merkittäviä ongelmia, olisi missä tahansa ratkaisussa korostettava järjestelyn liittymistä

pelkästään poikkeukselliseen koronakriisiin sen varmistamisen ohella, että kukin maa on vastuussa vain omasta osuudestaan (pro rata) ei täysin yhteisvastuullisesti.